

ščic na Tirolsko k večnemu počitku. „Mausoleum“ je odpert baje na leto le enkrat, v veliki petek, ker se ondí nek postavlja božji grob. V bližavi stolne cerkve je dalje tudi terg cesarja Franca I., ki je nakitnjen s krasnim monumentom, postavljenim l. 1841. od hvaležne štajarske dežele temu blagemu vladarju na slavo in čast. — Ako hoče kdo videti kaj posebno starinskega, naj gre gledat cerkev „Maria am Leech“, zanimiva je zaradi njene visoke starosti, akoravno je nekako odročna. — Znamenita je še dalje sprelepa cerkev Marije pomočnice (Maria Hilf) blizu Mure, enako tudi nova lazariška cerkev. Ako se pa nobena teh ne ogleda, vsaj ena naj se ne zgreši, in ta je nova dvastolpna cerkev usmiljenih sestrá. Ni sicer javna, a radi jo pokažejo vsakemu, kdor poterka na samostanska vrata. Skozi vežo samostanskega poslopja se pride najpred v sprelepi, nad vse pričakovanje mični vertec (— prava slika raja v malem —), in od tam v omenjeno svetišče. Popisoval te triladijne, v bizantinskem zlogu pozidane cerkve na drobno ne bom; zakaj kar se v nji vidi, vse je „Idealität“, ter popolnoma vredno, imenovano biti „sveti hram“, „hiša božja“. V mojih popotnih zaznamkih stoji o tem svetišču med drugim tako-le zapisano: „Ta cerkev je tako lepa, kot malo takih; ukradel bi jo!“

Skozi Gradec potujočim učiteljem poslednjič svetujem ogledati si tudi sloveči „Joaneum“, to od svitlega nadvojvoda Jovana (ki je bil slovenskemu rodu posebno prijateljsko naklonjen, ter bil tako rekoč „kerstni kum“ našim „Novicam“) l. 1812. vstanovljeno višje izrejalíšče za umetno gospodarstvo in razširjenje splošnih občekoristnih vednosti. Kdor hoče umeti, kaj pomeni beseda „učni pomočki“, ta naj stopi v Joaneum, ter naj poprosi, da se mu odprejo obširni prostori, prenapolnjeni z neštavnimi znamenitimi stvarmi: zagotovimo ga, da prisiljen bo zdihniti iz dna duše: Slava bodi spominu visokorodnega, plemenito-dušnega gospoda, ki je toliko storil v prid napredka sedanjih rodov in prihodnjih vnukov.

(Prih. dalje.)

Šolsko obzorje.

Iz Bukarešta. Z veseljem prijel sem danes prve četeri liste »Učiteljskega Tovariša« tekočega leta, za kar se g. založniku priserčno zahvaljujem. Šest Slovanov nas je tú, trije Bulgarii, en Slovenec, en Čeh in en Poljak. »Uč. Tov.« je prvi med slovanskimi časopisi v tiho in mirno naše zavetje priromal.

Danes čem naj prvo tukajšnje semeníšče, o katerem sem zadnjič le malo omenil, bolj na tanko popisati. To učenistim i dobri odgoji posvečeno mesto, ktero v katoliškem i čudorednem obziru Romanii (Valahiji) lepši prihodnost obeta, odperl je pred dvema letoma prevzvišeni škof nikopoljski i apostolski vikar Romanije, Ignacij Paoli, i že šteje mladi ta vstav 23 nadopolnih mladenčev, raznih narodov jezikov, kterih sercé požlahmuje se v dobri odgoji i kterih um bistrijo izverstni učitelji. — Pod odličnim vodstvom pripravljajo se mladi ti leviti na težaven ali kaj krasen poklic duhovski i misijonarski.

Poleg temeljitih bogoslovskih učenosti potrebuje tukajšnji misijonar bogate jezikoslovne zaklade, kajti v razširjenem okrogu naše škofije nahajajo se ljudje vseh evropskih narodov i dežel. I to se tù ne prezira. Učé se naši seminaristi poleg latinskega, nemški, francoski, laški, romanski (Vlaški), magjarski i bulgarski jezik. Da zraven tega tudi druge gimnaziji lastne vednosti ne zanemarjajo, še manj prezirajo, razumeva se samo po sebi. — Kakor sploh so tudi po starosti naši učenci kaj različni; najmlajši šteje deset i najstareji trideset let. Pri tem strogo sistematičnega šolanja ni še sedaj mogoče. Bogoslovske študije se dosedaj še niso, začele se pa bodo še prihodno jesen, kajti če tudi so tù že nekteri, kateri zveršili so gimnazijo z maturo, vendar še vsaki gre tù dve leti v modroslovje. Modroslovje je, skor bi rekel, v avstrijskih šolah močno zanemarjeno, a pervaki našega reda terdijo, da temeljito razumenje bogoslovja, neobhodno modroslovske učenosti potrebuje. Li je res, ne vem, samo toliko rečem, da hud modroslovec nisem, in ne vem, li kedaj postanem.

Ker sem že naš red omenil, mislim ne bo napačno, ako nekoliko besed o njem spregovorim, temveč, ker je Slovencem malo znan. Imenujemo se pasijonisti, temeljitel našega reda je sv. Pavl od križa, rojen 3. januarja l. 1694. v Ovadi ne daleč od Genua na Laškem, umerl 18. oktobra l. 1775. v Rimu. Pasijonist je strog redovnik, razun navadnih treh obljub, pokoršine, uboštvá i devištvá, obljubi tudi truditi se za razprostriranje premišljevanja Kristusovega terpljenja med vernim ljudstvom. Njegova hrana je večidel postna, ob dveh po noči vstaja k molitvi i premišljevanji. — Ali kakor je strog, se njegovi udje vendar-le od dne do dne množe. Komaj 100 let se le obstoji, ali že razprostirajo se duhovni sinovi sv. Pavla od Križa na široko po daljnem svetu. Že imajo več samostanov na Laškem, Francoskem, Španjolskem, Portugizkem, v Irlandii in Anglezii, v severni i južni Ameriki. V misijonih so posebno delavni.

Prevzvišeni naš škof je tudi ud omenjenega reda, od seminaristov so že štirje novici, vsi drugi postanejo pozneje. Za tega del postavil bode na spomlad omenjeni škof v Bukarešti novi samostan s semeniščem. Do sedaj imamo samo eno tesno hišo, in manjka nam prostora na vse strani. Da pak potrebno denarje skup spravi, podal se je prevzvišeni dušni pastir preteklo jesen z enim svojih mašnikov v Avstrijo — Magjarsko i Bavarijo, ker milošno za rečeni namen nabira. Sicer je visoki prelat kaj ponižen; vsak lahko ž njim govori, za vse dobro vnet i podvzetjapoln. — Bil je več let v Irlandiji provincial Pasijonistov, kjer je tudi več samostanov sozidal.

Ker že o našem semenišču govorim, mislim, da ne smem na javno deško solo pozabiti, ktere sem že zadnjič omenjal. — Kar se njenega značaja tiče, ne vem, kaj bi rekel, po mojej misli je — ljudska. Ima štiri razrede. V prvem i drugem razredu podučujejo se otroci v verouku, romanskem, nemškem i magjarskem jeziku, v računanju, zemljo- i lepomisju; v tretjem i četrtem razredu v verouku, v občni zgodovini, romanskem, italijanskem, francoskem, nemškem i magjarskem jeziku, v računanji, zemljepisji, lepomisji i risanji. — V vseh razredih učí se tudi telovadba. Kar vsakdo sprevidi, so otroci preobladani na vse strani. Učilne ure so od 8½ do 11½ dopoldne, i od 1½ do 4 popoldne. — Tudi pet i pol ure šole na dan je za dečka v nežnji starosti po mojej pameti preveč. Vidi se, koliko sedanjí čas od posamesnega človeka zahteva. Ker je naše mesto jako razprostraneno, ostajajo učenci preko poldne v šoli, le bližnji gredo k obedu. Milo je, ob pol dvanajstih šolo končavši, šest ali sedemletnega dečka videti, kos kruha iz žepa izvleči i s tako prostim i pičlim obedom zadovoljiti se. — Ker se v zadnjih dveh razredih toliko zahteva, osta-

jajo učenci po dve ali tri leta v enem redu. Jasno je, da je pot tukajšnje mladosti kaj ternjeva, osobito kar se tiče učenja jezikov.

Te dni čital sem v tukajšnjih časopisih, da odpre se v vigredi prvi otročji vert v našem mestu. — Že opominja me čas, da končam. Z Bogom, dragi rojaki! Prihodnjic kaj družega.

Conf. Albert a S. Ign.

Iz Ljubljane. (Prisiljen odgovor.) Dopis iz Ljubljane v „Napredku“ br. 7. popisuje sedanje učiteljske razmere v Ljubljani in potem vpraša: »Kaj pa drugi naši ljubljanski učitelji v tej čudnej koliziji delajo?

»Uč. Tovariš« prešel je kot tihotapec k duhovnom . . .

Kaj vas neki toliko briga »Uč. Tovariš«! Ali je res tolike časti vreden, da ga pretresujete? Ker bi naši javni in potuhneni prijatelji in neprijatelji radi o našem listu kaj več zvedeli, povemo jim to-le:

»Uč. Tovariša« kot prvi pedagoški slovenski list osnoval je ne z malimi žertvami in strdom l. 1861. naš g. A. Praprotnik. Tadanji škofijski g. Juri Zavašnik ga je učiteljem pošiljal in priporočal in mu pridobival naročnikov in prijateljev, na primer; ravno tako se je zanj agitiralo, kakor se sedaj agitira za »Laibacher Schulzeitung«. Šaljivo so nekateri pripovedovali, da »Tovariš« z »Danico« pleše, in berž ko ne pričakovali, da potem, ko pade cerkveno nadzornišvo, »Tovariš« nastopi drugačno pot. Toda to pot so se ukani. »Tov.« ni nikdar napadal svojih nekdanjih prednikov, niti ni ukrenil po oglašeni poti širokoustnega liberalizma, ki obeta zlate gradove, pa še črne kajze nima.

Da pa »Tovariš« ni morebiti (?) tako odločno pisal, kakor sedaj, zato je imel svoje razloge.

1. »Učit. Tovariš« je bil do letos edini šolski list na Kranjskem in za slovenske pokrajine. R~~ad~~ bi bil vsem vstregel, zato je tudi težko komu kaj odrekel; oziral se je na mlade učitelje, kateri še nimajo skušenj med svetom, da bi jih ohranil cerkvi in narodu.

A sedaj je vse drugače postalo. V Ljubljani imamo nemški šolski list, kateri bi bil silo razžaljen, ko bi mu kateri rekel, da ni nemško-liberalen. Kdor tedaj čiste vode hoče zajemati, in naserkati se pravega liberalizma, naj bere »Laibacher Schulzeitung«; kdor pa hoče vedeti, kakošni so slovenski liberalni učitelji, naj pa bere »Slov. Učitelja«. — Kdor pa ni še plašča po vetru zasukal, in ima pravi pojem kerščanske ljudske šole, naj pa bere »ostarelega Tovariša«.

To, kar dopisnik v »Napredku« vredniku očita, so nam pravili naši nekdanji politični prijatelji kar na ravnost v obraz.

Toda, gospōda moja, komur »Tovariš« ni po godu, naj ga pa nikar ne bere, s tem ga bode naj bolj kaznoval. — Slovensko časopisje pisatelju ne prizadeva drugega, nego troske in trud; in ljudski učitelj, ki gre ves dragi božji dan za svojim vsakdanjim zaslužkom, ne bo nič kaj otožen, ako se mu breme odvzame.

Ako »Tovarišu« kormilo iz rok pade, naj ga pa tudi prevzamejo drugi, samo pazijo naj, da se njih ladija ne razbije, in svoje popotnike sabo ne potegnejo v pogubo; a mi drugače ne moremo pisati; hvala Bogu, da smo po dolgih skušnjah prišli do tega prepričanja; svet se je zdravega nauka preobjedel, kakor otroci, katerim kruh ostaja, in hoče le imate sladšič, oblizkov, katere gerlo dražijo, a telo slabé. Dvoje limanic je sedaj nastavljenih, na katere se učitelji radi usedajo, in piščalka jim prav sladko poje; na prvi je zapisana velika čast, na drugi pa mastna služba. Kdor pa učiteljem

pravi: ne verjemite vsega, kar vam ljudje govoré in pripovedujejo, saj ni vse gola resnica; sodite o svojih okoliščinah sami, — ta ni več prijatelj učiteljev, ta jim nič ne privošči.

2. Nove šolske postave so res nas učitelje nekoliko osupnile. Sami nismo prav vedeli, pri čem da smo. Boljša plača in vse drugo dobro se nam je obetalo; mislili smo res, da sedaj nastopi zlata doba učiteljstvu. — Marsičesa smo od l. 1869. doživeli; morda da doživimo na Kranjskem tudi, da bode nova šolska postava poterjena, učiteljem plača zvišana in potem dosežemo, kar smo želeli in pričakovali, in kar se nam je obetalo. — Z lastnimi očmi se pa tudi vsak lahko prepriča, da gremo s šolstvom rakovo pot; posebna hvala je za kak kraj, ali za celi okraj, ako se more reči: v našem kraju ali okraji nismo slabši, kakor smo bili poprej; kjer je pa kak napredek, je pa gotovo le tam, kjer učitelji in duhovniki eden drugega podpirajo. Dopisniku v »Napredku« in vsem, kateri njegovim besedam verjamejo, pa kar naravnost povemo, da ljudskih šol ne poznajo, da sodijo le po uzorih, katere si sami narejajo, in kakoršnih nikjer ni. Kjer ni vera podlaga odgoji, tam mora sčasoma vse razpadati, in kateremu ni vera prva in naj bolj potrebna stvar in naj imenitnejše vodilo življenja, ta se je le ta čas poslužil, kedar hoče svoj namen doseči; vera mu je plašč, katerega pokriva, kedar se hoče lepega kazati.

To so, da še enkrat ponavljam, načela, po katerih se je »Tovariš« vredoval, ter se še sedaj vreduje; da to nekaterim oči kolje, da smo zarad svojih načelov ljudje, kateri smo se duhovnom prodali, to nas šembrano malo briga. — Slabo bi bilo res na svetu, ko bi razen svečenikov nihče versko ne mislil. No, tako daleč še nismo prišli! »Taka je sedaj pri nas na Slovenskem«.

Vredništvo.

— Časopisi in knjige, ki jih ima slovensko učiteljsko društvo za svoje ude pripravljene, so: »Wiener Volksschule«, »Schulbote«, »Central-Organ«, »Laib. Schulzeitung«, »Slov. Učitelj«, »Uč. Tovariš«, »Novice«, »Danica«, »Slov. Narod«, »Slov. Gospodar«, »Soča«, »Besednik«, »Zora«, »Napredak«, »Šolski Prijatelj«, »Slovenski Prijatelj«, »Beseda učiteljska«, »Spamers Lexikon« knjige slov. Maticе in društva sv. Mohorja. — To zimo imeli smo pet podučnih in zabavnih društvenih večerov z govori, deklamovanjem in s petjem; sedaj v postu bomo imeli času primerno zabavo z branjem in z govori. »Imenik vseh slovenskih ljudskih učiteljev« se že pripravlja za natis. Vsi udje dobé ga brezplačno.

— V svetovno razstavo je slovensko učiteljsko društvo poslalo en zaboj raznih stvari in sicer: 1) raznih risarskih izdelkov iz idrijske šole, 2) Stegnarjeva risarska učila in telurij, 3) razno gorenjsko lesovje, ki ga mizarji rabijo, kot šolsko učilo, 4) razne izdelke poljskega in gospodarskega orodja, ki so jih naredili učenci šmarske šole, 5) Praprotnikova in Tomšičeva slovstvena dela. — 1. mestna šola pri sv. Jakobu v Ljubljani je poslala čez 100 risarskih izdelkov, 6 letnih sporočil in učni načrt z metodami, ki se pri njem rabijo. Gg. Cebin in Levičnik poslala sta svoja učila, prvi svoj premični »abc« in računalno, drugi pa svojo števniko (računski stroj).

— »Národna Šola« ima sedaj na razpolaganje: peresa, ročnike, čertalnike, svinčnike, pisanke, (teke) za lepopisje s predpisi (Gerkmanove) in brez zgledov (navadne), za spisje, za računstvo, risanke, podkladke za lego pi. pisanji, tablice pikčaste in načertane, razna ravnala za risanje in čertanje (čveterorobnike), stenske abecedne table, metrične table s knjižico, zemljevide

(Kranjske in Avstrije), računske stroje, slike za risanje; iz med knjig: Geometrijo ali merstvo v ljudski šoli (Lapajnetovo), Zlate orehe (Tomsičeve), Slovensko slovnico za pervinge (Praprotnikovo), cerkvene šolske pesni (besede), „Verteca“, „Tovariša“ (večletnikov) in poslednjič — pušice za nabiranje darov za „Narodno šolo“. To blago bomo po izbiri in naročilu naših udov razposiljali. Več ko nam prihaja darov iz kakega kraja, več bomo tudi blagá razposlali, tako da nobeden ne bode terpel škode in slehernemu se bode gotovo poslalo več, kakor je vložil. To moremo storiti, ker smo od veljavnih gospodov dobrotnikov dobili znatne darove. Učitelji, skerbite tedaj sami za se s tem, da obilno pristopate k društvu in nabirate ude, — in ti národ slovenski, podpiraj v prvi versti **národno šolo!**

— Za „Narodno šolo“ so darovali: P. i. gg. Tribuci c. k. okrajni glavar v Črnomlji 2 gld., A. Aleš, dekan in šolski nadzornik, 2 gld., J. Kapele v Metliki, 2 gld., K. Pleško, sodnik v Črnomlji, 2 gld., S. Sporn, mestni župnik, 1 gld., Müller, trgovec, 1 gld., J. Mervec, duhovni pomočnik v Trgu, 1 gld., J. T. v Semiči, 1 gld., Ivan Stupan, katehet v Črnomlji, Ivan Belec, duhovni pomočnik v Črnomlji, 1 gld., Franjo Kenda, učitelj v Semiči, 1 gld., Nikolaj Stanonik, učitelj v Trgu, 1 gld., Šola v Slavinu za 73, 74 in 75. leto, à 1 gl. in 40 kr., Vipavska šola 1 gld., učitelj in šola na Colu, 5 gld., učitelj in ljudska šola v Preserji, 2 gld., Jarek Franc, učitelj v Hinjah, 2 gld., Ivan Pozenel na Unci, 1 gld., ljudska šola in učitelj v Polhovem Gradcu, 2 gld. Iz slovenskega Koroškega gosp. J. C. Zupan, trgovec v Celovci 2 kupona banke „Slovenije“, vredna 3 gld. in 42 kr. Iz slovenskega Štajarskega: Ljudska šola v Fravhajmu, Anton Hren, nadučitelj, Mat. Soršak, podučitelj, Jakob Škoflek iz Mozirja, 2 gld., mozirska šola 1 gld., rečiška šola 1 gld., ljubenska šola 1 gld. — Gosp. profesor Žitek Jože iz Ptuja piše odboru „Narodne Šole“ med drugim tole: K 10 gl. poslatim $\frac{9}{2}$ evo opet 10 gld. za društvo „Narodna Šola“. Ob enem Vam imena 26 priložnikov à 1 gld. na leto. Nekateri se niso položili. Kedar ostatek t. j. 6 gl. dobim, Vam jih pošljem. — Pridejo potem imena udov, med katerimi je 17 ljudskih učiteljev. — Opazka. Nekaterim udom smo že poslali šolskega blaga; najraje bi videli, da bi učitelji sami povedali, kaj želé dobiti. Ako katera šola nima novih stenskih tabel, tiste bi bile pač potrebne in radi bi jih poslali, ko bi vedeli, da vstrežemo.

Premembe v učiteljskem stanu na Kranjskem. G. prof. Mihael Wurner imenovan je okrajni šolski nadzornik za kerski okraj, in gg. Janez Zima in Ant. Wisiak prideta za učitelja v c. k. vadnico v Ljubljani.

Listnica. G. J. Z. v Budanji: Hvala za poslano. Oddali. — Dopis drugi pot. V Bukarešt: Za obljubljeni prosimo. — G. F. K. v Čemšeniku: Pred vsem bi Vam svetovali, da pristopite k vdovskemu društvu, ter letnino plačate; vstopnino plačujete lahko dve leti. — Od več udov za vdovsko društvo smo denar prejeli. — Imena prihodnjič, G. d. iz slov. St.: Zoper obstoječe šolske postave ne pišemo; ustrahovalnih pomočkov za vzdrževanja reda nam pa res primanjkuje; pravo zadeti je težko. Skušen učitelj pomaga si vsak po svoji okolnosti.